

# Livets väg

nr 18/2022-04-08

Jesus sade: Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig (Joh. 14:6).



STENS ???

FRÅGELÅDA

## Fråga om kriget

Det förskräckliga kriget i Ukraina väcker många frågor. Från läsekretsen har kommit en längre fråga som jag sammanfattar så här:

*Hur ska vi som kristna förhålla oss till fjärde budet i en krigssituation? Hur kan och bör man handla i förhållande till en hemsk och okristen diktator? Inför en angripare samlas ju också en beväpnad folkarmé av ”vanliga” människor, inte enbart soldater. Har man rätt att störta en diktator och ställa honom inför domstol och kanske även döma honom till döden?*

### Svar:

Guds ord lär oss att vi inte får döda andra människor. Det fjärde budet i Mose lag lyder:

*Du skall icke dräpa. (2 Mos. 20:13), eller  
Du skall inte mörda. (Folkbibeln)*

Detta är ett evigt gällande bud som hör till den naturliga lagen. Budet citeras av Jesus och även i Jakobs brev. Jesus säger:

*Ni har hört att det är sagt till fäderna: Du ska inte mörda, och Den som mördar är skyldig inför domstolen. Jag säger er: Den som blir vred på sin broder är skyldig inför domstolen, och den som säger ’idiot’ till sin broder är skyldig inför Rådet, och den som säger ’dåre’ är skyldig och döms till det brinnande Gehenna. (Matt. 5:21f)*

Jesus visar här att 4:e budet inte bara gäller den yttre handlingen utan också hjärtats inställning till vår nästa. Att bli arg och sur på någon, skälla ut någon eller på andra sätt visa ilska eller hat är en svår synd.

På liknande sätt visar Jesus att alla buden också gäller hjärtats inställning till både Gud och nästan. Vi är alla syndare som behöver Guds förlåtelse. Endast genom tron på Kristus får vi ta emot avlösning och befrielse från syndens skuld och straff.

Av detta har många felaktigt dragit slutsatsen att en kristen inte har rätt att försvara sig och sin familj mot angripare och att det är syndigt och fel att göra krigstjänst. Denna felaktiga pacifism beror på att man inte har förstått Bibelns lära om de två olika rikena. En kristen är både medborgare i Guds rike och i världens rike. Som kristna skall vi fördra alla oförrätter, lida och låta fienden också slå oss på den andra kinden, som Jesus säger. Men som medborgare i det världsliga riket har vi skyldigheter som innebär att vi med gott samvete kan tillämpa alla goda lagar. Här beror det på vilket ämbete eller vilken uppgift vi har. Är vi föräldrar är det vår skyldighet att uppfostra barnen, både med kärlek och stränghet. Den som är polis har som uppgift att hålla ordning i samhället, ta fast brottslingar och se till att de blir överlämnade till domstolsväsendet. Den som är domare har rätt att utdöma olika straff enligt de lagar som gäller. En kristen domare skall då inte ”vända andra kinden till” och släppa den anklagade lös, utan om det så krävs döma honom till lagens

### Livets väg

Evangeliskt-lutherskt kyrkblad

Nr 18, 8 april 2022

Red. kyrkoherde Sten Rydh

strängaste straff.

I samhället eller staten har den lagliga överheten den övergripande makten. Om detta säger Bibeln:

*Varje människa ska underordna sig den överhet hon har över sig. Det finns ingen överhet som inte är av Gud, och den som finns är tillsatt av honom. Den som motsätter sig överheten går därför emot Guds ordning, och de som gör så drar domen över sig själva.*

*De styrande är ju inget hot mot dem som gör det goda, utan mot dem som gör det onda. Vill du slippa vara rädd för överheten? Gör då det goda, så får du beröm av den. Överheten är en Guds tjänare till ditt bästa. Men gör du det onda ska du vara rädd, för överheten bär inte svärdet utan orsak. Den är en Guds tjänare, en hämnare som straffar den som gör det onda. Därför måste man underordna sig, inte bara för straffets skull utan även för samvetets. (Rom. 13:1-5)*

Observera att Paulus talar om all överhet, inte bara den som är god och leder landet på bästa sätt. På Nya Testamentets tid härskade de stränga och ofta mycket grymma romarna. Den förskräcklige kejsar Nero var också den som avrättade både Petrus och Paulus. Kung Herodes mördade de små pojarna kring Betlehem och andra makthavare avrättade Johannes döparen och aposteln Jakob. Paulus kände väl till folkens historia då han var utbildad vid Gamaliels fötter. De gammaltestamentliga böckerna skildrar ofta förskräckliga tyranner, t.ex. Assyrierna som på Jesajas tid hotade Israel och alla omgivande länder med fruktansvärda terroråd, som de också ofta genomförde i praktiken. Ändå skriver Paulus:

*Det finns ingen överhet som inte är av Gud.*

Det är den faktiska överheten eller styrelsen i ett land som orden i Rom. 13 gäller. Men här finns en mycket viktig begränsning, som lärs tydligt och klart på många ställen i Skriften. Det är orden:

*Man måste lyda Gud mer än människor. (Apg 5:2)*

Gud och hans ord står över allt annat. Om överheten befäller oss att bryta mot Gud är vi därför alltid skyldiga att inte lyda. Detta gäller också den naturliga lagen, som Gud har givit till alla människor. Om t.ex. överheten befäller en läkare att utföra abort måste han vägra. De kristna lydde därför kejsaren i allt som stämde överens med den naturliga lagen. Men de vägrade att bryta mot Guds bud.

På romarrikets tid måste de kristna ofta lida under svåra förföljelser. Flera kejsare uppträdde som tyranner och avrättade både kristna och andra på ett oerhört grymt sätt. Men de kristna led för sin tros skull. De vägrade också att göra krigstjänst eftersom det i krigseden ingick moment av kejsarkulten som de kristna inte kunde acceptera.

## Överhetens rättigheter

Vilka rättigheter har då överheten när den vill uppträda i enlighet med den naturliga lagen? På detta säger våra bekännelseskriter:

*Om det borgerliga livet lär de, att lagliga borgerliga ordningar är Guds goda verk, att det är de kristna tillåtet att bekläda överhetsämbeten, vara domare, döma mål enligt kejsarlig eller annan gällande lag, döma till kroppsstraff enligt lag, föra rättmätiga krig, göra krigstjänst, köpa och sälja enligt lag, besitta egendom, avlägga ed, då myndigheterna fordrar, samt ingå äktenskap (CA 16, SKB 61, Trigl 50).*

Så långt Augsburgska bekännelsen. I apologin finns också en längre förklaring. Där står det bl.a.:

*Hela denna läropunkt om skillnaden mellan Kristi rike och det borgerligt-världsliga har i våra skrifter på ett nyttigt sätt klarlagts så, att Kristi rike är ett andligt rike med en i hjärtat begynnande kunskap om Gud, gudsfruktan och tro samt med början till evig rättfärdighet och evigt liv, varvid Kristus dock tillåter oss att i det yttre livet använda de lagliga världsliga ordningarna hos de olika folk, bland vilka vi lever, alldeles såsom han tillåter oss*

*att begagna byggnadskonsten eller av mat, dryck och luft. Evangeliet ger inte några nya lagar angående det borgerliga livet, utan befäller oss att lyda de gällande lagarna, vare sig dessa är stiftade av hedningar eller andra, samt ålägger oss att i denna lydnad bevisa vår kärlek. ... Ty evangeliet upplöser inte den yttre, världsliga ordningen, utan godkänner den fastmer oh ålägger oss att inte bara av fruktan för straff, utan även för vårt samvetes skull rätta oss efter den såsom en av Gud given ordning (SKB s. 235, Trigl 328).*

### **Överhetens skyldigheter**

Ingen överhet har rätt att missbruka sin av Gud givna makt. Ingen förälder har rätt att misshandla sina barn. Ingen polis har rätt att gå utöver sina befogenheter och misshandla och plåga de brottslingar han ingriper mot. Ett visst våld är visserligen nödvändigt och riktigt. Men när en polis går utöver detta missbrukar han sin makt och kan dömas för det. Samma sak gäller regeringen och statens ledare. De har ingen rätt att plåga och misshandla sina medborgare. De har inte heller någon rätt att starta anfallskrig. Om en politisk ledare missbrukar sin makt och anfäller oskyldiga länder med krig och våld är detta ett mycket allvarligt brott. Med rätta bör sådana krigsförbrytare ställas inför rätta och dömas, om det är möjligt. Det kan också bli fråga om dödsstraff.

Många brottslingar kommer tyvärr aldrig att få sitt rättvisa straff. Men Gud skall en dag att döma hela världen. Inför Honom kommer var och en att ställas till ansvar på den yttersta dagen. Gud kommer då att döma fullkomligt rättvist. Alla tyranner kommer att få sina straff.

Men Gud sänder också sina straffdomar redan här i tiden. Vi skall då komma ihåg att Gud inte bara straffar yttre synder som mord, stöld och äktenskapsbrott, utan också hjärtats synder som högmod, avund, elakhet o.s.v. När människor vänder sig bort från Gud i otro sänder han ofta svåra

tider med missväxt, dyrtid, olyckor av olika slag, ja, även krig som straff för människornas uppror mot Gud. Detta sker då, som den gamla katekesen sade, *de ogudaktiga till varning och straff men de gudfruktiga till prövning och tålmod*. I sådana svåra tider vill Gud uppmana alla människor till bot och bättring, tro och bön. Förr utlyste man då särskilda botdagar då man samlades i kyrkorna för att bekänna sina synder och bedja. När vi idag ser de många hemskheter som bedrivs på många håll runt jorden skall vi därför framför allt bedja om Guds nåd och förbarmande.

### **Hur en kristen skall förhålla sig**

En kristen har rätt att försvara sig mot angripare. Lagen säger också klart att var och en har rätt till s.k. nödvärn. Om en mördare kommer och vill döda oss eller våra närmaste har vi rätt att slå till honom och i värsta fall döda honom.

Samma sak gäller ett land som anfalls av en fientlig makt. Detta land har då rätt att försvara sig och föra krig mot angriparen. Den som blir inkallad i kriget har både rätt och plikt att ta till vapen. Var och en skall då rätta sig efter överhetens anvisningar. Man skall lyda så länge det inte innebär uppenbara brott mot de s.k. krigslagarna, som förbjuder tortyr, våldtäkter, folkmord m.m. och som är till för att hindra de krigande att anfälla civilbefolkningen.

Om ett land har blivit anfallet av en angripare har detta land rätt att inte bara försvara sig utan att också om möjligt oskadliggöra angriparen och t.ex. utdöma krigsskadestånd eller andra straff.

Men om en kristen soldat blir ålagd att utföra sådana handlingar som innebär ett uppenbart brott mot krigslagarna måste han vägra. När Hitler t.ex. förintade miljontals judar måste var och en som kunde gå emot detta. Många gjorde så och blev då själva i regel dödade. I en krigssituation är det ledningen som avgör

hur ett krig skall föras. Soldaterna måste lyda order. När soldater får fria händer till alla möjliga grymheter, urskillningslöst mördande eller tortyr som ett led i krigsföringen är detta ett fruktansvärt krigsbrott som varje människa bör vägra att delta i. Soldater som beordras till sådant måste vägra.

En kristen har dock inte rätt att på egen hand hämnas på fiender. Det s.k. ”tyrannmordet” har alltid förkastats av den lutherska kyrkan. Med detta menas att vi som enskilda inte har rätt att delta i mord på en grym härskare. ”Den som tar till svärd skall förgås med svärd” säger Jesus. Detta var när Petrus högg av örat på översteprästens tjänare. Det står:

*Men en av dem som var med Jesus lyfte handen, drog sitt svärd och slog till mot översteprästens tjänare och högg av honom örat. Då sade Jesus till honom: "Sätt tillbaka ditt svärd i skidan! Alla som tar till svärd ska dödas med svärd." (Matt. 26:51f).*

Men överheten som sådan har rätten att i krig också döda de anfallandes ledare. Detta är en annan sak. En soldat som i kriget t.ex. skjuter fiendens ledare gör det han är ålagd att göra. Han agerar då i enlighet med sin uppgift.

Men om en enskild eller en grupp utför attentat mot en härskare strider detta mot Jesu ord. Det är Guds sak att straffa en sådan ond härskare. Det kan antingen ske genom att överheten eller krigsledningen utför detta i kriget eller att man på lagligt sätt lyckas ta den onde ledaren till fånga och ställa honom inför rätta.

Envåldshärskare och totalitära stater brukar ofta helt åsidosätta dessa principer. De söker i hemlighet upp sina fiender även i fredstid och mördar dem, t.ex. med gift.

Om det olyckliga sker att ett krig brutit ut skall man givetvis göra allt för att försöka åstadkomma fred igen. Men om en angripare bara fördröjer tiden och håller

”fredssamtal” för att med lögn och bedrägeri övervinna motståndaren finns det små möjlighet till fred. Antingen tvingas den svagare då att kapitulera eller lyckas han fortsätta kampen för att om möjligt segra. Detta sker då med rätta.

### Tom Hardts råd

I en brevväxling år 1971 med vår förre kyrkoherde Tom G. A. Hardt ställde jag några frågor om krigstjänst. Jag frågade

(a) om de första kristna före kejsar Konstantin konsekvent vägrade krigstjänst.

(b) under vilka betingelser ett krig idag kan vara rättmätigt.

(c) om Rom. 13 innebär att all överhet skall åtlydas oavsett hur denna överhet har kommit till makten.

Jag fick då följande svar:

(a) Rörande krigstjänsten före Konstantin vet vi, att de sakrala elementen i den hedniska militärtjänsten gjorde kristen militärtjänst omöjlig. Jag kan inte här uttömmande teckna den dogmhistoriska bilden, men säkert är att vi i Nya Testamentet möter den kristne yrkesmilitären.

(b) Rörande det rättfärdiga kriget: om t.ex. det röda Kina överfaller det röda Ryssland är rysk militärtjänst möjlig för en kristen. Vapenutbildning (värnplikts-tjänstgöring) i en kommuniststat skulle alltså kunna vara tillåten i princip, medan däremot måste sedan varje krig prövas efter sina premisser. För lydnadsvägran måste man ha klar insikt om det felaktiga: vid oklarhet får ansvaret läggas på överheten. Man kan sällan eller aldrig nedifrån överskåda alla skäls giltighet, men föreligger insikt om ett krigs syndaktighet måste man lydnadsvägra.

(c) Rom. 13:1ff. talar om överheten såsom befintlig, ej med avseende på dess ”legitimitet”. Även Sverige i dag vilar på en olaglig revolution (1809), som väckte

stor betänksamhet även hos neologerna och t.ex. von Döbeln, med det ändrar ingenting i dess laglighet.

Så långt Tom Hardt. Han betonade också i andra sammanhang det felaktiga i att delta i revolutioner mot överheten och i att utföra s.k. tyrannmord. Dels strider detta mot Jesu klara ord, men erfarenheten visar också att situationen i regel blir ännu värre efter en revolution eller ett mord på tyrannen.

Det bör här nämnas att kung David befallde sonen Salomo att straffa befälhavaren Joab på grund av att denne i fredstid hade hämnats på några av sina fiender (1 Kon. 2:5). David sade:

*Du vet också vad Joab, Serujas son, har gjort mot mig, och vad han gjorde mot de två befälhavarna i Israel, Abner, Ners son, och Amasa, Jeters son. Han dödade dem och spillde blod i fredstid som om det var krig.*

Det ska också betonas att berättelserna om Mackabeernas uppror mot den grymme Antiokus (1 Mack. 1ff) och Judits mord på den fientlige befälhavaren (Judit 12-13) inte tillhör Bibelns kanon utan de apokryfiska skrifterna. Berättelserna är dock mycket intressanta att läsa.

## Avslutning

Kriget är en förskräcklig olycka. Många oskyldiga människor får lida fruktansvärt, ofta på grund av härsklystna despoter. Som kristna skall vi framför allt ropa till HERREN om nåd och förbarmande och be för folk i krig och för alla andra som måste leva under en hård och hänsynslös diktatur. Vi bör också hjälpa om vi har möjlighet.

Bibeln lär oss att i allt lyda överheten, men bara så länge det inte strider mot Guds ord och den naturliga lagen. Om överheten går utöver sin av Gud givna makt och uppgift får vi inte längre lyda den i dess ogudaktiga befallningar.

Ett land som anfalls har rätt att försvara sig. Detta kan innebära att också den tyranniske ledaren blir dödad eller ställd inför riksrett, som det t.ex. skedde efter andra världskriget i Nürnberggrättegången. ”Vanliga människor” har också rätt och plikt att delta i kriget på det sätt som är möjligt och i enlighet med överhetens anvisningar. Vi har ju ett civilförsvar som skall hjälpa till i en krigssituation.

Enskilda personer har dock inte rätt att ta saken i egna händer och t.ex. utföra tyrannmord. En kristen måste vägra att delta i sådant som strider mot krigslagarna, som är avsedda att skydda civilbefolkningen mot fruktansvärda grymheter. Kriget i sig är alltid grymt, men det skall i princip alltid rikta sig mot militära mål.

Om det egna landet angriper ett annat land och det står klart att detta inte är ett försvarskrig har en kristen liksom varje annan medborgare plikten att vägra delta.

Som kristna skall vi även i krigstid lyda landets lagar och försöka skydda och hjälpa vår nästa. Men vi måste lyda Gud mer än människor och inte göra oss delaktiga i anfallskrig eller andra grymheter. Framför allt skall vi ropa till Herren om nåd och förbarmande och be honom om fred.

## Ur litanian:

*Vi arma syndare bedja dig... att du värdes giva alla konungar och folk fred och endräkt... att du värdes förläna din hjälp till rikets styrelse och försvar... att du värdes hjälpa och undsätta alla dem som är i nöd och fara... att du värdes förlossa alla oskyldiga fångar, att du värdes försvara och försörja alla änkor och faderlösa, fattiga och förtryckta, att du värdes giva oss ett försonligt hjärta mot våra fiender och förtaga alla ovänskap, att du värdes förbarma dig över alla människor, att du värdes nådigt höra oss. Hör oss milde Herre Gud.*

*Amen.*